

Agnieszka Witoń

Pomiar rozwoju społeczno-gospodarczego w Afryce Subsaharyjskiej : porównanie wykorzystywanych wskaźników

Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania 44/1, 279-290

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

DOI: 10.18276/sip.2016.44/1-23

Agnieszka Witon^{*}

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

POMIAR ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO W AFRYCE SUBSAHARYJSKIEJ – PORÓWNANIE WYKORZYSTYWANYCH WSKAŹNIKÓW¹

STRESZCZENIE

W artykule podjęto temat pomiaru rozwoju społeczno-gospodarczego w krajach Afryki Subsaharyjskiej. Prezentowane są popularne wskaźniki służące do pomiaru rozwoju oraz wyniki państw subsaharyjskich w zakresie tych wskaźników. Zbadana została zgodność klasyfikacji badanych krajów według różnych wskaźników, co z kolei świadczy o mierzeniu przez wskaźniki tej samej informacji. Najsilniejszą zależność stwierdzono pomiędzy wskaźnikami Human Development Index oraz Multidimensional Poverty Index. Oba są tworzone i promowane przez UNDP. Nie znaleziono silnych zależności pomiędzy pozostałymi wskaźnikami.

Słowa kluczowe: Afryka Subsaharyjska, HDI, kraje rozwijające się, rozwój społeczno-gospodarczy

^{*} Adres e-mail: witona@uek.krakow.pl.

¹ Publikacja została sfinansowana ze środków MNiSW przyznanych Wydziałowi Ekonomii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie na badania dla młodych naukowców oraz uczestników studiów doktoranckich.

Wprowadzenie

Media i literatura popularna najczęściej traktują Afrykę Subsaharyjską jako jednolity obszar o niskim poziomie rozwoju, charakteryzujący się szeroko rozposzechnionym ubóstwem. Już pobieżna analiza danych statystycznych pokazuje jednak, że kraje subsaharyjskie znacznie różnią się między sobą w zakresie poszczególnych elementów rozwoju społeczno-gospodarczego. Oczekiwana długość życia w 2013 roku w Republice Zielonego Przylądka wyniosła 75,1 lat, podczas gdy w Suazi jedynie 49 lat. Średnia liczba lat nauki w 2012 roku wyniosła w RPA 9,9, a w Burkina Faso jedynie 1,3. Dochód narodowy brutto *per capita* wyniósł w 2013 roku na Seszelach 24 632 USD (w PPP USD z 2011 roku), podczas gdy w Republice Środkowoafrykańskiej jedynie 588 USD. W Burundi 81,32% ludności żyje poniżej linii ubóstwa (1,25 PPP USD), w Gabonie ten odsetek wynosi 4,84%².

Istnieją liczne wskaźniki odnoszące się do całości zjawiska rozwoju społeczno-gospodarczego lub do jego wybranych aspektów, choć nie zawsze obliczane są one dla krajów rozwijających się, a w szczególności subsaharyjskich. Z tego powodu wiele analiz ogranicza się jedynie do Wskaźnika Rozwoju Społecznego (HDI), który jednak bierze pod uwagę dość mocno ograniczony zakres aspektów rozwoju, a poza tym jego wyniki są silnie uwarunkowane poziomem dochodu na mieszkańca w danym kraju. Celem artykułu jest prezentacja powszechnie wykorzystywanych wskaźników rozwoju społeczno-gospodarczego, poziomu i jakości życia oraz ocena spójności wyników poszczególnych wskaźników w odniesieniu do krajów Afryki Subsaharyjskiej.

1. Wzrost gospodarczy a rozwój społeczno-gospodarczy – uwagi teoretyczne

We współczesnej literaturze środek ciężkości rozważań często przenoszony jest ze wzrostu gospodarczego na pojęcie „rozwoju”. Wynika to z faktu, że wzrost gospodarczy, chociaż niewątpliwie jest istotną kategorią w analizie funkcjonowania gospodarek, jest w zasadzie kategorią jedynie pieniężną, rachunkową, która nie obrazuje w pełni sposobu funkcjonowania badanych gospodarek. Na przykład wzrost gospodarczy nie rozróżnia gospodarek wykorzystujących zasoby w sposób efektywny

² Na podstawie danych UNDP.

lub nieefektywny, nie bierze pod uwagę jakości kapitału ludzkiego i społecznego, nie uwzględnia wpływu gospodarki na środowisko. Czesław Bywalec (2007, s. 169) podsumowuje tę sytuację, stwierdzając, że w badaniach procesu gospodarowania dominują kryteria ekonomiczno-techniczne, które nie informują w wystarczający sposób o tym, w jakim stopniu dany system gospodarczy osiąga swój podstawowy cel, jakim jest zaspokajanie potrzeb społeczeństwa.

Niekiedy wyróżnia się „rozwój gospodarczy” oraz „rozwój społeczny”. „Rozwój gospodarczy” jest przez niektórych badaczy utożsamiany ze „wzrostem gospodarczym”, ale wydaje się, że oprócz wzrostu gospodarczego należy do kategorii rozwoju włączyć między innymi szeroko pojmowane zmiany strukturalne gospodarki. „Rozwój społeczny” z kolei uwzględnia wskaźniki społeczne mierzące zjawiska związane z poziomem i jakością życia. Elementem wspólnym różnych definicji „rozwój” wydaje się być przeświadczenie, iż rozwój to kategoria znacznie szersza niż wzrost. Amartya K. Sen (1987, 2000) twierdzi, że „rozwój” polega na zapewnieniu ludziom lepszego życia, a więc w analizach i kształtowaniu polityki powinno się skupiać na jakości i długości życia. Z kolei Gunnar Myrdal (1968) rozumie „rozwój” jako zmiany pro wzrostowe całego systemu społecznego, do którego zalicza takie elementy jak: wydajność, dochód, warunki produkcji, poziom życia, postawy w stosunku do sposobu życia i pracy, instytucje oraz politykę. Michael Todaro (2002) z kolei formułuje trzy cele rozwoju: podnoszenie poziomu życia, zwiększanie dostępności podstawowych produktów oraz uwalnianie od wszelkiego rodzaju zależności, w tym biedy rozumianej jako zależność materialna.

2. Rozwój społeczno-gospodarczy w krajach subsaharyjskich według popularnych wskaźników

Powszechnie stosuje się wiele wskaźników rozwoju społeczno-gospodarczego mierzących wybrany aspekt rozwoju lub kombinację kilku jego elementów. Wskaźnik Rozwoju Społecznego, czyli Human Development Index (HDI), jest szeroko wykorzystywany i promowany przez UNDP. Stworzył go w 1990 roku pakistański ekonomista Mahbub ul Haq, a rozwinął Amartya Sen. HDI jest wskaźnikiem syn-

tetycznym oceniającym osiągnięcia kraju na trzech płaszczyznach: długiego i zdrowego życia, edukacji oraz materialnego poziomu życia³.

Tabela 1. Wartości HDI i pozycja w globalnym rankingu wybranych krajów Afryki Subsaharyjskiej w 2014 roku

Kraj	Wartość wskaźnika	Pozycja w rankingu (na 188)	Kraj (cd.)	Wartość wskaźnika	Pozycja w rankingu (na 188)
Mauritius	0,777	63	Rwanda	0,483	163
Seszele	0,772	64	Uganda	0,483	163
Botswana	0,698	106	Benin	0,480	166
Gabon	0,684	110	Sudan	0,479	167
RPA	0,666	116	Sudan Płd.	0,467	169
Republika Zielonego Przylądka	0,646	122	Senegal	0,466	170
Namibia	0,628	126	WKS	0,462	172
Kongo	0,591	136	Malawi	0,445	173
Gwinea Równikowa	0,587	138	Etiopia	0,442	174
Zambia	0,586	139	Gambia	0,441	175
Ghana	0,579	140	DRK	0,433	176
Wyspy Św. Tomasza i Książęca	0,555	143	Liberia	0,430	177
Kenia	0,548	145	Gwinea Bissau	0,420	178
Angola	0,532	149	Mali	0,419	179
Suazi	0,531	150	Mozambik	0,416	180
Tanzania	0,521	151	Sierra Leone	0,413	181
Nigeria	0,514	152	Gwinea	0,411	182
Kamerun	0,512	153	Burkina Faso	0,402	183
Madagaskar	0,510	154	Burundi	0,400	184
Zimbabwe	0,509	155	Czad	0,392	185
Mauretania	0,506	156	Erytrea	0,391	186
Komory	0,503	159	Republika Środkowoafrykańska	0,350	187
Lesotho	0,497	161	Niger	0,348	188
Togo	0,484	162	–	–	–

Źródło: Human Development Report 2015, UNDP.

³ Więcej o metodyce budowy wskaźnika HDI oraz MPI pod adresem: http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr2015_technical_notes.pdf.

Spośród krajów Afryki Subsaharyjskiej najwyższą wartość HDI miał w 2014 roku Mauritius, który został sklasyfikowany na 63 miejscu (na 188) w rankingu globalnym. W pierwszej setce krajów zmieściły się jeszcze spośród krajów subsaharyjskich jedynie Seszele (na 64 miejscu). Na końcu rankingu znalazł się Niger, ale podobnie niskie wartości HDI mają także: Republika Środkowoafrykańska, Czad i Erytrea. Średni poziom HDI w badanych krajach subsaharyjskich wyniósł w 2014 roku 0,506.

Multidimensional Poverty Index (MPI) to kolejny ze wskaźników UNDP. Został stworzony w 2010 roku i zastąpił Wskaźnik Ubóstwa Społecznego. Bada on stopień deprivacji w trzech płaszczyznach życia pokrywających się z płaszczyznami branymi pod uwagę w HDI. Za ludzi doświadczających wielowymiarowego ubóstwa uważa się tych, którzy odczuwają deprivację w odniesieniu do 33% ważonych wskaźników cząstkowych. Wskaźnik ten nie jest obliczany dla krajów wysoko rozwiniętych.

W rankingu MPI z roku 2014 sklasyfikowano 38 krajów Afryki Subsaharyjskiej. Spośród nich na najwyższej pozycji uplasowała się Republika Południowej Afryki (36 miejsce), gdzie wielowymiarowej deprivacji doświadcza 10,3% ludności. W Gabonie wielowymiarowego ubóstwa doświadcza 16,7% ludności (39 pozycja), a w Suazi – 25,9% (44 pozycja). Końcówka rankingu to same kraje subsaharyjskie, w których odsetek ludności wielowymiarowo biednej przekracza 80%. Są to: Gwinea Bissau, Somalia, Burundi, Liberia, Burkina Faso, Mali, Gwinea, Etiopia oraz Niger.

Światowy Indeks Szczęścia (Happy Planet Index – HPI) to wskaźnik, który jako jeden z niewielu bierze pod uwagę wpływ gospodarki na środowisko przyrodnicze (ślad ekologiczny). HPI uwzględnia też odczuwany dobrostan i oczekiwaną długość życia. Konstrukcja wskaźnika promuje kraje o małym negatywnym wpływie na środowisko oraz o niewielkim wykorzystaniu zasobów naturalnych⁴.

Na czele aktualnej klasyfikacji HPI nie znajdzie się krajów najwyżej rozwiniętych (pojawiają się dopiero ok. miejsca 30, np. Nowa Zelandia na 28, Norwegia na 29, Szwajcaria na 35, a USA aż na 105 miejscu), co wynika z dużego śladu ekologicznego zostawianego przez te kraje. Samo niskie wykorzystanie zasobów środowiska naturalnego również nie zapewnia krajom Afryki Subsaharyjskiej wysokich pozycji w rankingu. Pierwszy z nich jest Madagaskar (dopiero na 49 pozycji), dalej

⁴ Więcej o konstrukcji wskaźnika pod adresem: <http://www.happyplanetindex.org/about/>.

na 72 miejscu znajduje się Malawi, na 86 Ghana, a w pierwszej setce mieszczą się jeszcze: Etiopia, Namibia, Kenia i Zambia. Zaskakuje niska pozycja RPA (dopiero 142) oraz ostatnia pozycja w rankingu Botswany, które przy średnim poziomie zostawianego śladu ekologicznego charakteryzują się jednak słabą w porównaniu globalnym oczekiwaną długością życia i niskim poziomem odczuwanego dobrostanu.

Tabela 2. Odsetek ludności wielowymiarowo ubogiej według MPI i pozycja w globalnym rankingu wybranych krajów Afryki Subsaharyjskiej w 2014 roku

Kraj	Ludność doświadczająca wielowymiarowego ubóstwa (%)	Pozycja w rankingu (na 91)	Kraj (cd.)	Ludność doświadczająca wielowymiarowego ubóstwa (%)	Pozycja w rankingu (na 91)
RPA	10,3	36	Senegal	69,4	76
Gabon	16,7	39	Benin	69,8	79
Suazi	25,9	44	Mozambik	70,2	77
Ghana	30,5	48	Uganda	70,3	74
Zimbabwe	41,0	49	Rwanda	70,8	73
Namibia	42,1	54	Sierra Leone	72,7	80
Kongo	43,0	52	DRK	74,4	78
Nigeria	43,3	61	Republika Środkowo-afrykańska	76,3	82
Wyspy Św. Tomasza i Książęca	47,5	56	Madagaskar	77,0	81
Kamerun	48,2	63	Gwinea Bissau	80,4	85
Kenia	48,2	57	Somalia	81,8	86
Lesotho	49,5	58	Burundi	81,8	83
Togo	50,9	64	Liberia	81,9	84
WKS	59,3	67	Burkina Faso	82,8	87
Gambia	60,8	70	Mali	85,6	88
Zambia	62,8	68	Gwinea	86,5	90
Mauretania	66,0	75	Etiopia	88,2	89
Tanzania	66,4	72	Niger	89,8	91
Malawi	66,7	71	–	–	–

Źródło: Human Development Report 2014, UNDP.

Tabela 3. Wartości HPI i pozycja w globalnym rankingu
wybranych krajów Afryki Subsaharyjskiej
(przed dostosowaniami związanymi z nierównościami)

Kraj	Wartość wskaźnika	Pozycja w rankingu (na 151)	Kraj (cd.)	Wartość wskaźnika	Pozycja w rankingu (na 151)
Madagaskar	46,8	49	Senegal	33,3	126
Malawi	42,5	72	Angola	33,2	127
Ghana	40,3	86	Mauretania	32,3	128
Etiopia	39,2	94	Burkina Faso	31,8	129
Namibia	38,9	96	Uganda	31,5	131
Kenia	38,0	98	Benin	31,1	132
Zambia	37,7	99	Tanzania	30,7	133
Sudan	37,6	101	DRK	30,5	134
Rwanda	36,9	108	Burundi	30,5	135
Mauritius	36,6	111	Gwinea	30,0	137
Komory	36,5	112	Sierra Leone	28,8	139
WKS	35,9	113	Togo	28,2	141
Mozambik	35,7	114	RPA	28,2	142
Zimbabwe	35,3	115	Niger	26,8	144
Liberia	35,2	116	Mali	26,0	147
Kongo	34,5	121	Republika Środkowoafrykańska	25,3	148
Kamerun	33,7	124	Czad	24,7	150
Nigeria	33,6	125	Botswana	22,6	151

Źródło: <http://www.happyplanetindex.org/data/>.

Wskaźnik zadowolenia z życia (Satisfaction with Life Index – SLI) został stworzony przez psychologa Adriana G. White’a. Na 178 krajów sklasyfikowanych w 2006 roku w rankingu znajduje się 45 krajów Afryki Subsaharyjskiej. Na wysokiej 20 pozycji uplasowały się Seszele, których mieszkańcy są bardziej zadowoleni z życia niż na przykład mieszkańcy Stanów Zjednoczonych. Kolejnym krajem subsaharyjskim w rankingu są Wyspy Świętego Tomasza i Książęca, które uplasowały się na pozycji 60. W pierwszej setce znajdują się jeszcze: Mauritius, Namibia, Gabon, Ghana, Komory i Republika Zielonego Przylądka. Ostatnie miejsca rankingu (z małymi wyjątkami) są zdominowane przez kraje subsaharyjskie. Stawkę zamyka Burundi, ale niewiele lepiej wypadają pod względem satysfakcji z życia Suazi, Sudan, Demokratyczna Republika Konga i Zimbabwe.

Tabela 4. Wartości SLI i pozycja w globalnym rankingu wybranych krajów Afryki Subsaharyjskiej w 2006 roku

Kraj	Wartość wskaźnika	Pozycja w rankingu (na 178)	Kraj (cd.)	Wartość wskaźnika	Pozycja w rankingu (na 178)
Seszele	246,67	20	Kamerun	170,00	138
Wyspy Św. Tomasza i Książęca	223,33	60	Gwinea	170,00	140
Mauritius	216,67	73	Sierra Leone	166,67	143
Namibia	216,67	74	Republika Środkowoafrykańska	163,33	145
Gabon	206,67	88	Togo	163,33	147
Ghana	206,67	89	Zambia	163,33	148
Komory	196,67	97	Angola	160,00	149
Republika Zielonego Przylądka	193,33	100	Burkina Faso	156,67	152
Madagaskar	193,33	103	Etiopia	156,67	153
Kongo	190,00	105	Uganda	156,67	156
Gambia	190,00	106	Malawi	153,33	158
RPA	190,00	109	Czad	150,00	159
Kenia	186,67	112	WKS	150,00	160
Senegal	186,67	116	Niger	150,00	161
Nigeria	183,33	120	Erytrea	146,67	162
Tanzania	183,33	121	Rwanda	146,67	163
Benin	180,00	122	Lesotho	143,33	165
Botswana	180,00	123	Suazi	140,00	168
Gwinea Bissau	180,00	124	Sudan	120,00	173
Mozambik	180,00	127	DRK	110,00	176
Mali	176,67	131	Zimbabwe	110,00	177
Mauretania	176,67	132	Burundi	100,00	178
Gwinea Równikowa	173,33	135	–	–	–

Źródło: White (2007), s. 17–20.

Social Progress Index (SPI) mierzy stopień, w jakim państwa zaspokajają społeczne i środowiskowe potrzeby obywateli⁵. W rankingu z roku 2015 sklasyfikowano 31 krajów Afryki Subsaharyjskiej. Spośród nich na najwyższej pozycji uplasował się Mauritius (36 miejsce). Kolejny subsaharyjski kraj w rankingu to RPA

⁵ Więcej o metodyce konstrukcji wskaźnika pod adresem: <http://www.socialprogressimperative.org/data/spi/methodology>.

na 63 miejscu, a następnie Botswana na 65. W pierwszej setce znalazły się także: Namibia, Ghana i Senegal. Ostatnie miejsce zajmuje Republika Środkowoafrykańska, a niewiele lepszy wynik zanotowały: Czad, Gwinea, Angola i Niger.

Tabela 6. Wartości SPI i pozycja w globalnym rankingu wybranych krajów Afryki Subsaharyjskiej w 2015 roku

Kraj	Wartość wskaźnika	Pozycja w rankingu (na 133)	Kraj (cd.)	Wartość wskaźnika	Pozycja w rankingu (na 133)
Mauritius	73,66	36	Kamerun	47,42	114
RPA	65,64	63	Tanzania	47,14	116
Botswana	65,22	65	Togo	46,66	117
Namibia	62,71	75	Mali	46,51	118
Ghana	58,29	94	Mozambik	46,02	120
Senegal	56,46	97	Mauretania	45,85	121
Lesotho	52,27	103	Liberia	44,89	123
Kenia	51,67	104	Madagaskar	44,5	124
Zambia	51,62	105	Nigeria	43,31	125
Rwanda	51,60	106	Etiopia	41,04	126
Suazi	50,94	107	Niger	40,56	127
Benin	50,04	108	Angola	40,00	129
Kongo	49,6	109	Gwinea	39,6	130
Uganda	49,49	110	Czad	33,17	132
Malawi	48,95	111	Republika Środkowoafrykańska	31,42	133
Burkina Faso	48,82	112	–	–	–

Źródło: <http://www.socialprogressimperative.org/data/spi>.

3. Aspekty metodyczne

Oczywiste jest, iż wskaźniki skonstruowane w różny sposób, na podstawie różnych wskaźników cząstkowych będą dawać inne rezultaty. Wszystkie przedstawione powyżej indeksy mierzą jednak w zasadzie tę samą kategorię – rozwój społeczno-gospodarczy, więc można by się spodziewać pewnej zgodności w klasyfikacji krajów Afryki Subsaharyjskiej według różnych wskaźników. W celu zbadania poziomu tej zgodności obliczono korelację rangową oraz współczynnik Tau Kendalla dla pięciu wskaźników: HDI, MPI, HPI, SLI oraz SPI. Obliczeń dokonano na podstawie

klasyfikacji 23 krajów subsaharyjskich, dla których dostępne były wartości wszystkich pięciu wskaźników.

4. Wyniki

Tabela 7 zawiera macierz korelacji rangowej Spearmana dla pięciu wymienionych wcześniej wskaźników. Silna korelacja występuje pomiędzy wynikami klasyfikacji krajów na podstawie HDI oraz MPI ($r_s = 0,87$), co może wynikać z faktu, iż oba wskaźniki pochodzą z jednego źródła (UNDP) i wykorzystują podobną metodologię. Istnieje również mniejsza, ale nadal istotna zależność pomiędzy wynikami klasyfikacji na podstawie HDI oraz SPI ($r_s = 0,611$). Umiarkowanie silnie skorelowane są też wyniki klasyfikacji oparte na HDI oraz SLI ($r_s = 0,627$). Zaobserwowano także umiarkowaną zależność pomiędzy MPI a SLI oraz MPI a SPI. Pozostałe wskaźniki nie są silnie skorelowane.

Tabela 7. Macierz korelacji rangowej Spearmana dla pięciu wskaźników rozwoju społeczno-gospodarczego, N = 23

	HDI	MPI	HPI	SLI	SPI
HDI	1,000	0,870*	0,443*	0,627*	0,611*
MPI	0,870*	1,000	0,360	0,581*	0,586*
HPI	0,443*	0,360	1,000	0,309	0,402
SLI	0,627*	0,581*	0,309	1,000	0,345
SPI	0,611*	0,586*	0,402	0,345	1,000

* Współczynnik istotny statystycznie dla $p = 0,05$.

Źródło: obliczenia własne.

Tabela 8. Macierz wartości współczynnika Tau Kendalla dla par wskaźników rozwoju społeczno-gospodarczego, N = 23

	HDI	MPI	HPI	SLI	SPI
HDI	1,000	0,684*	0,320*	0,470*	0,451*
MPI	0,684*	1,000	0,257	0,439*	0,420*
HPI	0,320*	0,257	1,000	0,233	0,325*
SLI	0,470*	0,439*	0,233	1,000	0,222
SPI	0,451*	0,420*	0,325*	0,222	1,000

* Współczynnik istotny statystycznie dla $p = 0,05$.

Źródło: obliczenia własne.

Analiza z wykorzystaniem współczynnika Tau Kendalla pokazuje silną zależność monotoniczną pomiędzy klasyfikacją według HDI a klasyfikacją według MPI oraz umiarkowanie silną zależność monotoniczną pomiędzy klasyfikacją według HDI a klasyfikacją według SLI, HDI a SPI, MPI a SLI oraz MPI a SPI.

Podsumowanie

Pomimo stosunkowo dużej liczby dostępnych wskaźników odnoszących się do szeroko rozumianego rozwoju społeczno-gospodarczego niewiele z nich ma praktyczne zastosowanie w analizie krajów subsaharyjskich. Często wartości wskaźników dla tych krajów nie są publikowane, co po części wynika ze słabszej dostępności danych statystycznych, ale też z mniejszego zainteresowania mediów i polityków tą grupą krajów. Przebadane wskaźniki dotyczą różnych aspektów rozwoju; wyróżnia się zwłaszcza HPI, który klasyfikuje kraje w sposób istotnie różny od typowych wskaźników bazujących na aspektach finansowych i materialnych. Badanie zgodności klasyfikacji osiągniętej za pomocą różnych wskaźników pokazało, że w dużej mierze wskaźniki te niosą ze sobą inną informację, a ich wyniki nie pokrywają się, przynajmniej na próbie wybranych krajów Afryki Subsaharyjskiej. Wyjątkiem są tu silnie skorelowane HDI i MPI, jednak trzeba brać pod uwagę wspólne źródło tych wskaźników. Podsumowując, należy podkreślić, że zaprezentowane wskaźniki jako alternatywa dla PKB lub PKB *per capita* mogą wzbogacić wieloaspektową analizę poziomu rozwoju, zwłaszcza jeśli wykorzysta się nie jeden, a kilka z nich jednocześnie. Dodatkowo wartą rozważenia alternatywą dla przedstawionych wskaźników jest pomiar poziomu rozwoju przez ocenę poziomu życia ludności za pomocą taksonomicznego wskaźnika syntetycznego.

Literatura

- Bywalec, C. (2007). *Konsumpcja w teorii i praktyce gospodarowania*. Warszawa: PWN.
<http://www.economist.com/news/21566430-where-be-born-2013-lottery-life> (15.12.2015).
<http://www.happyplanetindex.org/data/> (15.12.2015).
<http://www.socialprogressimperative.org/data/spi> (15.12.2015).
Human Development Report 2014. New York: UNDP.
Human Development Report 2015. New York: UNDP.

- Myrdal, G. (1968). *Asian Drama. An Inquiry into the Poverty of Nations*, vol. 3. Harmondsworth: Penguin.
- Sen, A. (1987). *Commodities and Capabilities*. Oxford: Oxford University Press.
- Sen, A. (2000). *Nierówności. Dalsze rozważania*. Kraków–Warszawa: Znak.
- Todaro, M.P. (2002). *Economic Development*. New York: Addison-Wesley.
- White, A. (2007). A Global Projection of Subjective Well-being: A Challenge To Positive Psychology? *Psychtalk*, 56, 17–20.

MEASURING SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT IN SUB-SAHARAN AFRICA – A COMPARISON BETWEEN INDICES

Abstract

The article covers the topic of measuring socio-economic development in sub-Saharan Africa. Popular indices are presented, along with sub-Saharan countries' results. A relationship between the results of the indices was analyzed using Spearman correlation coefficient and Kendall's Tau. A strong correlation was observed between Human Development Index and Multidimensional Poverty Index, both of which are indices endorsed by UNDP. No further strong correlation was found.

Translated by Agnieszka Witoń

Keywords: sub-Saharan Africa, HDI, developing countries, socio-economic development
JEL Codes: I32, O10, O55